

De col·laboració

Joan Blanchart, escenògraf

han passat ja uns quants mesos des de la mort, en un accident de muntanya, de Joan Blanchart. I no tinc cap notícia que s'hagi publicat cap article en relació a l'obra de Joan Blanchart com a escenògraf. I penso que com a homenatge a un creador artístic i per refrescar la memòria als desmemoriats val la pena fer-ho.

Joan Blanchart va néixer a Reus, on va fer els estudis de batxiller per després viatjar a Barcelona i estudiar Disseny i Arts Gràfiques. En el moment que el Joan va prendre la decisió de dedicar-se a aquests afers, la majoria de textos publicats no rebien cap altre tractament tipogràfic que el que escollia l'impressor i el possible client, en funció, la majoria de vegades, de les lletres de caixa de què disposava la impremta. El resultat era que els pamflets, els cartells i els programes d'activitats que, fins i tot, tenien una motivació cultural, eren de molt mal gust. I no sols això. Els objectes de fabricació industrial, en el millor dels casos, els dissenyava l'ús, però érem ben lluny d'imaginar la figura del que avui anomenem dissenyador. Cert que no es tracta, ara, de parlar de Blanchart com a dissenyador. No estic en condicions de comentar-ne aquesta activitat professional, entre d'altres coses perquè no la conec. Només l'he enunciat per mostrar que no es tractava pas d'una vocació convencional, sinó, al contrari, renovadora.

Durant l'època dels seus estudis a Barcelona, Joan Blanchart passava la majoria dels caps de setmana a Reus, i, ben aviat, diria que empès per la seva germana, s'enrolà a La Tartana, un grup de teatre que a finals dels anys seixanta volia renovar, des de la independència respecte del poder cultural establert, els gustos teatrals de la ciutat de Reus. El Blanchart era tímid, però cordial i sincer. A la primera entrevista que tingué amb nosaltres, em refereixo al grup que remenava les cireres, fou molt clar: "Jo no puc ésser actor, però si voleu faré alguna escenografia". L'oferta ens semblà extraordinària. A la majoria de membres que formàvem part del grup ens agradava sortir a

escena, fer teatre. I si bé vam introduir des del primer muntatge i d'una manera explícita la figura del director, de l'escenògraf i del luminotècnic, sempre ens satisfieia tenir l'ocasió de treure el nas a l'escenari, de rebre els aplaudiments del públic. El Joan Blanchart no tingué mai aquesta debilitat. I aviat se'ns convertí en un dels escenògrafs de confiança. Aquest article no pretén ésser un comentari crític però no puc estar-me d'exposar algunes de les troballes més interessants que Blanchart va aportar a les escenografies de La Tartana i que, des de la meua perspectiva, són —encara que hagin passat força desapercebudes— de gran interès. Em refereixo a dues aportacions: les que va fer per a les obres *Drama d'humils*, de Puig i Ferrer, i *El Confident*, de Bertolt Brecht.

a *Drama d'humils*, Blanchart va dibuixar un espai reduït, mitjançant un entarimat de fusta. D'aquesta manera a l'escenari quedaven proposats dos espais escènics. El de dalt de l'entarimat, que corresponia al menjador dels humils, era on es produïa l'acció dramàtica. La resta de l'escenari en quedava fora. Era la convenció de la Comèdia de l'Art, la que havia proposat el Piccola de Milà quan havia vingut a representar *L'arlequí, servidor de dos amos*, al Teatre Romea de Barcelona. Com que l'entarimat era petit, angoixant, Blanchart suggeria a l'espectador l'estretor dels menjadors a les vivendes dels obrers. Però, amb això, sabia que no n'hi havia prou. Calia donar-hi un alè poètic, una imatge que donés més força a la paraula. Per aconseguir-ho va tancar dos costats de l'entarimat amb dues plaques d'uralita, de dos metres d'alçària, grises, primes, tan poc consistents com les parets dels pisos que els constructors oferien als anys seixanta. I, al mig, una taula impersonal i unes cadires. Blanchart només havia utilitzat una tarima i unes plaques industrials, però havia aconseguit transformar l'ambient naturalista de la peça en un racó realista, del nostre temps, dels nostres barris. Actualitza-

va amb aquests elements escenogràfics el *Drama d'humils*. I ho feia amb materials pobres, senzills, de poca qualitat. Però, en el conjunt, en la senzillesa de les línies, i al servei de la paraula dramàtica, creava un espai d'una gran bellesa.

La segona escenografia de la qual vull parlar és la d'*El Confident*, una obra de les anomenades didàctiques de Bertolt Brecht destinada al públic més iniciat, per a una única sessió minoritària. El text l'havia traduït de l'alemany Paola Righi, de Roma, amiga nostra, estudiosa de l'obra del dramaturg alemany. La hi vam passar al Joan. Al primer assaig va entendre la intenció del text i ens suggerí un muntatge provocador. El confident dels nazis era un personatge que, a més d'immadur i cruel, era molt poruc. Blanchart volia remarcar-ne aquests trets. Utilitzà de nou l'entarimat, aquest cop de més dimensions, com si es tractés d'un gran saló. I tot el terra de l'empostissat el va cobrir de paper de plata rebregat, talment una catifa. Amb les llums, el paper adquiria unes tonalitats diverses que petaven contra la cara del confident, en mostraven el rictus, li feien de mirall. I, al menor moviment, alçaven un frec sorollós, una alenada de misteri, de desconegut, una mica de por. Una troballa excel·lent en la seva senzillesa.

Joan Blanchart va fer altres escenografies. Al teatre, quan cau el teló per darrer cop, tot desapareix, només en queda la memòria. L'emoció que aquell espectacle produï en nosaltres serà ja part de la nostra pròpia vida i, encara que no en sapiguem recordar exactament els trets, és igual, és tan nostre com la nostra pròpia pell. El treball de Blanchart ha quedat en els espectadors i gairebé alguns ni se n'han adonat. Qui sap si ara, per un instant, hem estat capaços, de la mà del Joan, de tornar-los la màgia d'aquelles nits.